„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком недељом, на целом табаку, а и уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф.
за по године . . . . . 7 „
за четврт године . . . . . 3 „ 50 н
за један месец . . . . . 1 „ 20 „
За Србију:
(у сребру.)
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
за четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 нов. у трговини Љ. Стефановића и у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 179. У НОВОМЕ САДУ, У СРЕДУ 24. НОВЕМБРА (6. ДЕЦЕМБРА) 1876. ГОДИНА XI.

ШТА САД?

Цео месец дана растављa нас од још дужег рата, но што га до јако имасмо. Ваља нам се за то време спремати, и то мало боље, но пре овог уводног четиримесечног рата. Ал и може нам се, јер нам искуство ових четир месеца стоји на расположењу и на угледу.

Од 1. јануара 1877. године по рим. има ће, душе ваља, званична Русија жељезо заповедништва бојног у својој руци и њен врховни вожд ће по свој прилици прописати српској војсци правац, којим да се држи. Зато ипак у оквиру тог великог операцијоног основа остаће и мора остати доста слободног и независног кретања Србији и сајузнику јој Црној Гори.

Сад се дакле тиче озбиљног спремања, рада, преустројења; тиче се жито провејати и зрно од плеве одључити. Плева, олош, није ни за шта, уклонимо га да не квари оно, што је добро и поуздано. Доста смо до јако — из опортуности — сами себи кадили и браду гладили. Доста тога. Људи смо, слаби па грешни; греха је било доста и премного. Покајмо се, исцелимо се сами, да можемо чистог срца и бодром душом рад наставити. Ал ако оћемо здравља, ваља нам дознати, у огледало погледати и видити у чему се ти наши греси састоје: грех је био, да смо готово сви без разлике сами себе за већ готове, зреле војсковође, а српску војску као велеспособну за и највећи рат, као да би била јуче из касарна руске гарде на бојиште приспела — држали. Једни се од нас видеше већ као Суварови, други као први Наполеони, трећи као Молтке-и, ал било их је неки, који себи ласкаше, да је у њиној глави спојен жеравични велеум Наполеонов са мирним ракамљењем Молтке-а. Даље непознавасмо својства наше војске, прецењивасмо њену вештину и поузданост, њен запт и њену истрајност. Ставити војску у убојни строј и знати је провести парадно кроз смотру још није доказ војсководског дара или вештине; голо географско знање и познавање земљишта у старој Србији још није својство за службу ђенералног штаба, као што није крутост колена и гибкавост прегибе при маширању још способност бојна у војсци.

Грех, и то превелики беше наш, да смо у оној размери омаловажили и презирали непријатељску снагу и својства, у којој смо своју снагу и велеум преценили. Слабост и грех указасмо тиме, што сваки од нас хтесмо најмање дивизионари, (као гоћ што наши ђаци кад приспу из Париза или са друге стране кући најмање оћеју да буду министри) бити; што свак живи грамзише за независном командом; што сваки себи узе право не само војску, стан, позицију и операциони план да бира, но и у ком чину. „Ја ћу примити дивизију, ал само ако добијем чин ђенерала.“ — Један другом нехтеде бити подчињен, јер непознавасмо оно златно војено правило: ко зна поштено слушати, тај ће знати и добро заповедати. Клонише се чак и тамо доћи под вишу команду, где је носилац ове њин учитељ био, или онда већ великом војском управљао и побједе славио, кад су они још деца били.

Нека грозничава суревњивост, нека бојазан, да нам друг не задобије вишег чина, више славе, или пре таковски крст.

Ево нам огледало, угледајмо се, метнимо руку на срце, па ћемо признати, да је ово верна — ако и жалосна слика.

Најгорчија плода набрасмо од оног греха, што презирасмо непријатеља и умаловажисмо његову снагу. Том се може приписати занешеност: на што ће мени овај или онај у помоћ; ми ћемо сами знати пута у — Цариград. Отуд произиђе онај несретни операциони план, очи упрте на Софију и ударили на Пирот и Белу Паланку; отуд оно безумно, неуместно ничим неоправдано шеврдање око Видина и Ниша, за шалу одвећ жалосна, за озбиљно нападање одвећ смешна операција. Отуд проиче она ужасна идеја, да се на пет места у један мах са фанфарама у офензиву ступи. Ми немамо речи, којом да жигошемо ту петороструку офензиву, сваки убојни стуб за се, сваки заповедник, независан, у целој земљи не видимо јединства команде. Метни барута шаку једну у гомили на даску, и нађ метни тане, па подпали: прах ће на све стране планути, а оловно зрно ће тијо на дасци лежати. Али ако си рад, да ти зрно силом полети и то оним правцем којим ти оћеш, па да ти душмана обори — мораш са три стране дебелим челиком барут да обухватиш, а на четвртој страни цев дугу отворену да оставиш, па и ту сукијом да набијеш. Па сад тек има зрно снаге, то јест прах тим правцем одаде своју силу и отера зрно куд госа оће.

Камо среће, да никад није Србин војник од Ибара преко Клисуре, Јастребца и Змијине главе па до ушћа Тимока, и онамо од Малог Зворника па до ушћа Дрине српску границу прегазио, већ да је том дужи низ редута на згодним точкама чисту обрану држао! Камо срећа, да је сва сила само правцем на Сјеницу и Сувидо да се брату Црногорцу пружи рука, и од Љубовије на Гласиначко поље у офензиву ишла. Које би снаге зрно из пушке ту имало!

Камо срећа, да је при нашој страсти за независности у другом смислу независан, херојични дух у нама владао: да је последњи заповедник утврђеног стана алексиначког имао ту бодрост, да добивену заповест — изалажења и напуштања Алексинца баци у запећак, па да је о свом трошку, и о својој глави само још дванаест часова у Алексинцу с војском остао. Тад да је отишао у Делиград сам без војске, па да је положио главу на пањ: „нисам те послушао, ево врат на сеци.“ Ал од ушћа Бојане, па до ушћа Амура, било би име његово од васцелог Словенства прослављено.

И данас би мало друкчије стајали. Ал почем се огњем чисто злато добија, и кроз таму к светлости долази, тако је јамачно провиђење божије хтело, да Алексинац падне, да се наши живци још већма уздрхтају, да у нама свест и савест на крму дођу, и да кроз ову ноћ к лепој зори пођемо.

Па за то не више међусобног узајемног хвалисања ал не више преговарака, већ прионимо да поправимо, изправимо оно, што криво учинисмо. Ал да можемо нов рад боље почети и са јамачним успехом, ваља нам најпре провејати жито, и плеву од чистог зрна одључити и тај посао са самим собом почети. Запитајмо сами себе: да ли смо способни за ону нам дојако од отечества натоварену задаћу? Ако нисмо — напустимо то место, нек способнији њега заузме. Ту строгост смо народу, отачбини, Србству, Словенству, хришћанству дужни.

Што се тиче војсководских иначе својстава и способности, довољно дознасмо, крај ових четир месеца, ко је ваљан, ко не — удаљимо дакле плеву од чистог зрна. Исто тако упознасмо нашу српску народну војску по крајевима, по батаљонима, относно њене вредности. Дозна смо, да је наша I. класа по већој части зелена младост. Млада интелигенција, напојена науком, повесницом, распламћена херојизмом Леонидовим и старих Римљана и свог народа — пламти само, и зна чега се тиче, и не може већ да дочека, да у бој ступи. Другчије стоји са зеленом младошћу у планини и на селу. Чувао до јако козе у лугу, ил свиње у гори, није се тјелесно вежбао, ум му је детињаст, и у кући га још дечаком зову — тако је ступио под пушку, душом и тјелом неразвијен, незрео. И ту прву класу сматрасмо ми као елит-цвет — војску и дасмо јој најбоље острагуше, најбољи снабдјев. Друга класа, то су људи између 30—40 година, у пуној снази, зрели свешћу и мишицама челик тврдим, људи, који имају жену и децу и кућишта, који дакле јасно знају, чега се тиче, и зашто се у овај свети бојак иде, и мора ићи. Ал ми мишљасмо, ово је лоше, те им дасмо по части напредњаче, по части и кремењаче. Бирајмо данас зрно по зрно, што год је крепко, честито, ваљано, послушно, отважно и одушевљено за јунаштво, узмимо. Боље 20,000 одабрани јунака, но 100,000 олоша. А тури оних првих 20,000 у ове, па ће и они плевом постати, јер је страва у бој приљепљива. —

При том раду не паднимо опет у другу крајност, да смо неправедни, јер има изузетака. Има их младих, зелених, слабачких, ал јуначко срце им у прсима куца. — Нек ступи батаљон по батаљон под оружје. Све класе, и позовимо свечано све оне, да напред изађу, који су спремни сво благо овога живота, и живот сам на жртвеник србства, вере и слободе да метну.

Тако ће честита војска бити оклопљена — оно друго у „плеву“ — нек редуте прави, нек тегли у стану, нек за сваки посао служи — кући не сме.

Тим начином шат добијемо војску од 60.000 јунака. Од ових нек су 10,000 у особеном кору, можда под заповедништвом ђенерала Новоселова утеловљени у руску велику оперативну војску. И ти 10.000 нек су у сваком погледу, у храбрости у послушности, у чистим нравима, у поштењу узор, јер они целу Србију у братској војсци представљају.

20.000 војске нек тражи пута себи преко Сјенице да пружи брату Црногорцу руку, и заједно као велика резерва између Новог Пазара, Пребоја, Скадра и Призрена земљу и народе мире. 20.000 војске има преда се Нов Пазар, Митровицу, Вучитрн, Приштину. Пацификовање, политични ред, организација нових бојних батаљона — то је задатак.

Војска од 10,000 има преда се Вишеград, Романију планину (Гласиначко поље), где ће се спојити са црногорским једним оделењем, које ће од Пиве и Фоче на горе доћи. Мирење Босне, и уважање и чвршћење поредка њен је задатак.

Тим је разпоред с оперативном војском учињен.

Ал не уљуљушкавајмо се у тој мисли, да је сад по Србију сва опасност прешла, почем је велика руска војска рат узела у своје руке и онда, кад би Цариград пао — још може рис из жбуна, змија из траве скочити, и упропастити те. За то све редуте, све тврђаве морају и даље своје страже и свој штит имати, и на опрезу и дан и ноћ бити. Ми добро знамо, који опасни фанатизам је скривен у корану, и које јунаштво у крви Арбанаса и Арнаута, и босанских мухамеданаца лежи, та ово су по крви наша рођена браћа. За то спада у нашу дужност, да им свима у дјелу докажемо, да можемо ми један поред другог живети без да се због вере мрзимо. Нек верује свак своју веру, за то не дирајмо иноверцима у новом простору у рз и веру. А опет не узимајмо на лако, ако они не буду вољни, добрим се нама придружити за ред и напредак.

Неће од штете бити, ако узајемно опробани заповедника из црногорске војске у српску, и од ове у ону војску пређу. Тим ће свеза и слога јача постати.

Ено војвода Маша Врбица. Дајмо му оних 10.000 босанске војске. Он ће је честито предводити.

Нек једаред свако сумњичење међу нама престане. Нек нас веже побратимство српско.

Сад смо и то изучили, који је план ратовања наспрам Турака најбољи, чега се они највећма боје, т. ј. ножа и јуриша, и од које су користи вељковске чете. У свакој бригади нек је такова од 400—500 јунака.

Где су више бригада на скупу, ту сачињавају вељковске чете једно убојно тјело, како би удар њин замашнији и издашнији био. И то искусисмо, да је Суваровљев начин и тактика најбоља: бајонет и нож и јуриш.

Зато не бисмо много пуцкарање из пушке допустили, никаково још боље, већ све топове на једно место, те њима живо провалију у непријатељски сабијени строј учинити, па дојако заклоњену пешадију извести и на јуриш — без обзира, без пуцњаве, без запињања и околишења, и није нужно да се трчи, да људи дисај изгубе, што умеренији корак, што чвршће раме о раме, што мирније ал непрекидно, постојано војска напред корача, тим ће људи и издашнији њен удар бити, тим ће безусловније непријатељ се дати у бегство. Та видимо истину у црногорским бојевима.

Зато кроз огањ к злату,
Кроз таму и ноћ к белом дану.

18. новембра 1876.

Један Србин, војник.

Српски рат против Турске.

Београд 14. новембра. Најновији указ министра војеног доноси нам по руском начину преустројство целокупне српске војске, а уједно и постављање команданта корпуса и окружне војске.

По овом наређењу народна се војска дели на активну и резервну. Активну војску сачињава пешадија I. класе са принадлежним осталим родовима оружја и стручностима, а резерву образује II. и III. класа. Активна војска дели се у четири корпуса, који се називају: шумадијски, дрински моравски и тимочки.

I. Шумадијски корпус. Састав штаба: командант као вршиоц дужности за време, ђенерал Коста Протић, помоћник и референат пуковник Ђока Влајковић; начелник ђенерал-штаба мајор ђенерал-штабни Павле Ђорђевић, помоћник пешачки мајор Александар Протић; начелник артиљерије, артиљеријски потпуковник Илија Ђукнић, помоћник арт. мајор Милутин Гарашанин; начелник инжињермје као вршиоц дужности за време, потпуковник инжињерски Коста Протић; командант коњичког пука коњички мајор Цветко Павловић; начелник санитета, санитетски мајор др. Лазар Докић.

Бригаде шумадијског корпуса: београдска с пет баталијона пешадије, командант арт. мајор Михаило Срећковић, помоћник капетан пешачки I. кл. Младен Николић; крагујевачки с пет баталијона, командант, пешачки пуковник Марко Катанић, помоћник, арт. потпуковник Стојадин Катић; рудничка с три баталијона командант, арт. мајор Сретен Лолнић, помоћник пешачки I. класе Јован Богдановић; смедеревска с четир баталијона, командант, пешачки мајор Јован Хаџидинић, помоћник, пешачки капетан I. кл. Петроније Тешић и пожаревачка с четири баталијона, командант, арт. потпуковник Милија Катанић, помоћник, пешачки мајор Петар Вељковић.

II. Дрински корпус. Састав штаба: командант корпуса, ђенерал Рарко Алимпић, помоћник и референт, пешадијски пуковник Љубомир Узун-Мирковић; начелник ђенерал-штаба, ђенерал-штабни потпуковник као вршиоц дужности за време, Јован Анђелковић, помоћници, пешачки мајор Јован Смуђа и ђенерал-штабни мајор Адам Вранешевић; начелник артиљерије, арт. потпуковник Антоније Богичевић, помоћник, арт. мајор Јосиф Јаковљевић; начелник инжињерије, инжињерски мајор Михаило Магдаленић; командант коњице, коњички мајор Јован Голубовић и начелник санитета, санит. мајор Јосиф Холец.

Бригаде дринског корпуса: шабачка с три баталијона, командант, пешачки пуковник Груја Мишковић, помоћник, пешачки мајор Ђорђе Д. Пешика; подринска с три баталијона, командант, пешачки потпуковник Танасије Ћурчић, помоћник, пешачки мајор Јаков Ђурђевић; ваљевска с пет баталијона, командант, коњички мајор Миленко Павловић, помоћник пешачки мајор Влајко Јефремовић и ужичка са шест баталијона, командант ђенерал-штабни мајор Петар Борисављевић, помоћник, капетан I. кл. Јован Пантелић.

III. Моравски корпус. Састав штаба: командант корпуса није још постављен, помоћник и референат, пешадијски пуковник Илија Марковић; начелник ђенерал-штаба, ђенерал-штабни мајор Јован Петровић, помоћник пешадијски мајор Драгутин Франасовић; начелник артиљерије, артиљ. мајор Блаж Јурковић, помоћник, арт. мајор Љубивој Перишић; начелник инжињерије, инжињерски потпуковник Петар Аранђелковић; командант коњице, коњички мајор Александар Симоновић; начелник санитета, санит. потпуковник Филип Тајсић.

Бригаде моравског корпуса: чачанска с четири баталијона, командант пешачки потпуковник Светозар Хаџић, помоћник, коњички мајор Јован Варјачић; крушевачка с четири баталијона, командант арт. потпуковник Лазар Чолак-Антић, помоћник, пешачки мајор Аксентије Јаковљевић; јагодинска с четири баталијона, командант ђенерал-штабни

потпуковник Јован Прапорчетовић, помоћник, пешачки капетан I. кл., Евгеније Рајиновић и ћупријска с три баталијона, командант, инжињерски потпуковник Стеван Веницки, помоћник, коњички мајор Бранко Васиљевић.

IV. Тимочки корпус. Састав штаба: командант корпуса, пешадијски пуковник Ђура Хорватовић, помоћник и референт, пешадијски потпуковник Лазар Јовановић; начелник ђенерал-штаба, ђенерал-штабни потпуковник Петар Топаловић, помоћници ђенерал-штабни мајор Радован Милетић и Тома Јовановић, начелник артиљерије, арт. потпуковник Павле Хорстиг, помоћник, арт. мајор Владимир Угричић; начелник инжињерије, инжињерски мајор Светозар Љочић; командант коњице, коњички мајор Коста Јовановић и начелник санитета санит. потпуковник Јован Машин.

Бригаде тимочког корпуса: Алексиначка с три баталијона, командант, пешачки потпуковник Јован Поповић, помоћник, пешачки капетан I. класе Лука Туфекчић; књажевачка с три баталијона, командат, ђенерал-штабни потпуковник Јован Мишковић, помоћник, пешачки мајор Михаило Динић; црноречка с три баталијона, командант ђенерал-штабни мајор Јефрем Велимировић, помоћник, пешачки капетан I. класе Глиша Франић; крајњска с три баталијона, командант пешачки мајор Љубомир Остојић, помоћник, пешачки капетан I. класе Аксентије Јовановић и браничевска с три баталијона пешадије, командант, арт. потпуковник Светозар Гарашанин, помоћник, пешачки мајор Илија И. Живковић.

Штабови корпусима одређени су као стални: шумадијскоме у Београду, дринскоме у Ваљеву, моравском у Крушевцу, тимочком привремено у Јовановцу.

Све трупе у једноме округу како I. тако II. и III. класе образују у у административном погледу једну територијалну команду, која ће се звати „команда окружне војске.“ Само округ пожаревачки, који је Србији највећи, образује две: пожаревачку и браничевску.

Подробнија определења ове нове формације војске прописаће министар војени доцније.

Осим пешачки баталијона у корпусној војсци, принадлеже још при корпусима: бригаде артиљеријске, коњички пукови, пијонерски и понтонерски баталијони, занатлијске и болничарске чете, месарски и возарски водови, профијанти, муницијске колоне, коморе и т. д.

Сва активна војска биће за сада наоружана пушкама пибодијевог система, а резервна руским предњачама. Коњица добиће такође острагуше од краће цеви, које се сада у Крагујевцу раде. Топништво остаје по старом, јер се показало из садањег рата, као најбоље наше оружје.

Сва активна војска, кад се буду попунили батаљони, преставља ће силу од 80.000 људи, и да би се што пре до овог броја дошло, мин. војени одредио је комисију, која ће предузети рекрутацију по свима окрузима у Србији. У војску ће се узимати од 18 до 60 год., а снажни људи, ма и старији били. Уједно ће овој комисији бити задатак да попуњава све батаљоне, који су за време рата страдали. Комисија ова отпутовала је, а посао рекрутације има извршити за 14 дана.

Пуковник инжињерски Шандор Николић отишао је јуче на Кладово, да предузме команду над мостом, који се има наместити за прелазак руске војске. Пијонери стајаће војске налазе се тамо већ петнајест дана и раде живо на склапању моста. Профијанти такође су отишли да спремају рану.

Говори се, да ће за главног команданта руске војске, која ће у Србију доћи, бити постављен генерал Семенко.

У Параћину, ћуприји и Крушевцу спремају се квартири за руску војску.

Легија капетана Копера одлази у Шабац, да се тамо до дане наредбе обучава.

40 сандука чизама дошло је из Русије за нашу војску.

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

По вестима, које стижу са поља дипломације, рат је известан. Један од најважнијих предлога, који би се имао изнети пред конференцију, јесте предлог о окупацији угњетених земаља у Турској. Предлог ће овај на конференцији или одбијен или усвојен бити. У првоме случају Русија, односно руски заступник излази из конференције и руска војска улази у Турску, да угњетеним хришћанским народима извојује права, која људским створовима приличе, но која им дивљи Азијат својом поганом ногом вековима гази. У другоме случају, то јест ако би конференција усвојила предлог окупације, за што ни како нема изгледа, јер Турска и Енглеска очитују, да ће конференцију оставити, ако се само реч поведе о окупацији, у томе случају опет Русија у војничку акцију ступа, опет је рат известан. „Тога ради се“, вели „П. Л,“ „и настављају ратне припреме. Руска војска довршује нужна кретања. Румунија заузима одређене јој положаје, а Србија се спрема, да смести један руски кор и да с овим у заједници у Босну пренесе рат, којега ће у Бугарској здружена руско-румунска војска водити; оснажена кавкаска војска приближује се јерменској граници; на скоро ће предузети се и мобилизација још немобилизованих војничких срезова, наоружаће се, шта више, цео народ, мало и велико.“

Маркиз *Салисбери* изјављује, да му је цел путовања размена мисли са јевропским дворовима, ни како пак тражење савезника противу Русије. Да богме да је грожђе, које се не може дохватити, кисело! Иначе се тврди о Енглеској, да је наумила посести само неке тачке у Мисиру. Дакле је нашла за добро, Цариград судбини својој напустити?

У *Енглеској* не престају изјаве у источноме питању, које јој колико толико спасавају част, коју је влада њезина за векове осрамотила. Неколицина бристолских раденика обратила се писмено на Џона Брајта, питајући га, би ли било неродољубиво, када би они демонштрацију правили у корист хришћанских народа балканскога полуострва. Брајт, одговарајући на ово писмо, позива раденике да ако би се Енглеска мешала, навале на владу, да подупире предлоге Русије. Даље вели у своме писму: „Треба да осудите ову будаласту и безбожну сарevњивост према Русији, којој је извор незнање у нашем народу и коју листови подржавају. Ова сарevњивост доликује онима, који свој хлебац добијају од оних 25 милијона, што се издају сваке године за наша грдобна оружања, и што се понајвише и проћердају у тој цели, да се одржи овај осећај и утицај. Ваша је то крв, која се пролева у рату, подносите штету, када се разоре капитали, када пропадне индустрија и трговина.“

У *Русији* не престају ратне припреме. У Москви купе се прилози ради наоружања лађа, којима се заквачавају непријатељски бродови. Ово су лађе нужне за случај рата са Енглеском. Прилози теку обилно са свију страна. Војску, која иде на границу, издржавају вароши, кроз које пролази. На већим станицама образовали су се одбори, који стоје под заштитом царичином. Високе госпе својеручно деле војницима тој земичке и месо. Словенски „благотворителни одбор“ организује добровољачке легије. Одбор женскиња изјавио је, да ће старати се за удовице и за сирочад оних војника који би погинули у рату, који предстоји. Друштво за неговање рањених и болесних војника подићиће више болница. Донски крај даће 10 козачких регимената и 7 јахачких топничких батерија, ван тога сазваће се и трећа војничка класа. Кавкаска војска износиће 120.000 људи. Војска је у последње време чинила свој тактични покрет према Бајазету, који да богме лежи још на руском земљишту. Тога ради је и турска влада издала заповест, да сва војска из турске Јерменске иде према Бајазету. За руску јужну војску вели се, да ће 60,000 момака у Србију послати. Ова ће војска узети офензиву према Нишу-Софији, јер и овај део Бугарске мисли руска влада војском посести. —

У *Румунију* приспео је један виши пруски официр, да буде саветом својим на услузи румунским војничким заповедницима. —

У *Грчкој* поднела је влада скупштини предлог, да јој се одобри пореза за *ванредне цели*, за који је било 78 гласова, а противу њега 79, те је тако с једним гласом пропао. Два скупштинара нису гласала . . . Потомцима Темистокла и Бочариса сигурно није још ора за решавање источног питања!...

ДОПИСИ.

Београд 15. новембра. — Време примирја и ако је настало, ипак за то нема изгледа да ће се садањим преговарањем и дипломатисањем доћи до савршеног мировања оружја. Прилика ова добро је дошла да се пређашње мане и недостатци у војсци нашој поправе и преустроје а времена зато има довољно, ако се само с вољом буде радило. По досадањем заузимању владе и свију оних којима срећа и благо Србије лежи јако на срцу, види се да су ово време врло добро појимали, и док дипломација готово рећи скрштених руку ради, дотле су они с трудом прегли на озбиљни рад тако, да ће нас последњи дани примирја наћи потпуно спремне за зимње ратовање, или као што се обичава изражавати „за други акт војне.“

Да је заиста тако, види се из најновијег указа мин. војеног, који нам доноси преустројство целокупне српске војске, постављање стручних команданта и млогих других припрема, које се чине на све стране. Но у толико вам могу јавити, да се од већи војнички припрема чине највише на Дрини и Јавору, а за што баш тамо, врло је појмљиво кад поуздано знамо, да ће наша војска на западним границама Србије представљати десно крило велике операцијоне руске војске, којој ће бити задатак да окупира Бугарску. У опште о овоме овде нико више не сумња и с тврдим убеђењем држи се да ће наша офензива једино бити управљена на Босну и Стару Србију.

О истиности горњих навода, могу вас уверити тиме, што се за сад млога батерија и муниција односи само на западну границу, гди се још стално и привремене болнице спремају а и рана, која се живо по народу купи, превози се у Чачак и у Шабац.

Осим ових припрема, живо се ради овде и у Крагујевцу на муницији, спремају се нове батерије и млоге пушке Пибодијевог система. Да би увидели колико се полаже на будућу војну, у стању сам известити вас, да се само у Крагујевачкој фабрици изради на дан преко 1000 граната, 50.000 пушчани патрона, а сваке недеље излије се по једна батерија топова. Све ово раде на 1800 радника, међу којима има на 200 Прајза, што раде само на пушкарском оделењу, и чија заслуга управ пада пређашњем министру војеном г. Тих. Николићу, да их је могао довести у Србију. Оскудице у материјалу за сад нема никакове, а и ако је било, то је у олову, које је пре кратког времена подмирено и сад га имамо толико, да би могли још годину дана ратовати.

У осталом, овде се не оклева ни за дочек руске војске, која нас може сваки час изненадити, а тим пре, ако турска војска буде прекршила примирје, о чему је ген. Игњатијев наложио овдашњем руском заступнику г. Карцову, да га одма, мало најмањем нарушавању, телеграфски извести; или ако се изасланици европских сила за одређивање демаркацијоне линије не буду могли сложити око повлачења неутралног земљишта на Морави, које, као што дознајемо, иде врло запето; или напоследку, ако се на предстојећој конференцији не буде мирним путем решила ствар у корист хришћанских народа на балканском полуострову, у чију могућност ми сумњамо. Све ово даје нам повода да се надамо извесној борби, која ће нам моћи донети праве слободе и уједињења. Дакле свакојако времена су озбиљна, а ослањати се на дипломацију, било би исто тако, као кад би се предали очигледној пропасти нашој.

(**Т. С. В.**) **Беч**, 19. нов. (1. дец.) (*Мисија лорда Салисберија.*) Лорд Салисбери, инглески заступник на конференцији и ванредни изасланик краљице Викторије, бавио се неколико дана у Бечу и одпутовао је одавде у Рим, куда је стигао одномад. Њега су лорд Биконсфилд и лорд Дерби изаслали колико да буде заступник британски на предстојећој конференцији велесила, толико и да се извести на дворовима о ситуасији политичкој и да покуша — ако је могуће — да коју од велесила приволе на инглеску страну. Као што се зна, њему је дато пуномоћје, да у том смислу говори и ради како најбоље зна и како то интерес Инглеске изискује, а предпоставља се да ће Салисбери необичним дипломитским својим даром бар колико толико успети у мисији, која му је поверена. Инглеска видећи се у положају да се реши или на рат или пак да дезавуише сву њезину досадашњу акцију и уверивши се, да је Русија одлучна и спремна и на сам рат са Инглеском, послала је лорда Салисберија, како би јој овај још у последњем тренутку нашао каква савезника или би бар дејствовао на дворове, те да ови на конференцији Русију приволу на што мање захтеве. Маршрута Салисберијева јесте: Берлин, Беч, Рим и — Атина.

Говорило се, да се Бизмарк одвојио од Русије, да је негодовао Русији ради ултиматума и да неће више безусловно повлађивати канцелару Горчакову. Тако бар трубише неке француске, инглеске а и аустријске новине.

Ту је дакле могла бити могућност каква споразума између Инглеске и Немачке. У том смислу радио је лорд Салисбери у Берлину. И ако га лепо примише и ако му одаваше пошту, која му иде као ванредном и личном изасланику Њез. британског величанства, то је ипак лорд Салисбери незадовољан пошао из Берлина, јер је морао чути из уста Бизмаркових, да је Немачка вољна и даље у заједници са Русијом радити на томе, „да се што боље и што темељитије учврсти мир европски па ма којим начином“. „Норд. Алг. Цтг“. гласило кнеза Бизмарка учтиво је поздравило инглеског изасланика при доласку његовом, ал по томе није пропустила прилику да обележи своје, относно становиште кнеза Бизмарка, у стварима источне политике.

Све ово случило се у оно доба, кад је турски посланик Ехедем-паша, полазећи из Берлина, желио да се састане са самим канцеларом и да се с њиме договори у ствари конференције, на што му дође одговор, да га канцелар не може примити, него да ће га дочекати канцеларов заступник. Овај пак рекао је посланику турском, да саопшти порти, ако ова не буде попустљивија, да ће тврдоглавошћу својом провоцирати рат. Ово беше доста јасно.

Лорд Салисбери пак стиже зловољан у Беч, јер се у Берлину преварио у свом рачуну. У Бечу га примише тако исто пријатно и љубазно, тако исто га одликоваше, као и у Берлину, али заман, и овде мораде чути, да Аустрија у овај пар не треба алијанција, и да се за сада потпуно слаже са намерама Русијиним. Ономад стиже лорд Салисбери у Рим. Но и ако телеграф јавља, да је после првог састанка са министром споља. послова Малегаријем врло задовољан и весео био, то ваља да се сетимо да је у новије доба нова нека немачка пословица нашла себи пута у народ. „Telegrafirt wie gelogen“ — то вам је пословица, коју ћемо применути и на данашњи брзојав из Рима. Кад неби познавали Талијане и талијанску политику, ми би овом брзојаву веровали; кад не би

ЛИСТАК.

ДРУЖИНАМА „ЦРВЕНОГА КРСТА.“

Шта оно трепти у дугом реду
Широком цестом, кроз вихоре пра!
Војска је силна, у бојном реду
На сусрет смрти ђе иде без стра.
Погле им лица румена и чила,
И љути онај из очију глед,
Слобода им је срца распламтила,
Страшном попришту да управе гред.
Смртност се крије у оружја сјају,
Мртвоме кову, мртвило је сласт,
А барјаци се високо витлају:
„Нама на славу, врагу на пропаст!“
Но с истим чуством и противник греде,
Побједни и њег' оживљује над,
И сви у очи страшној смрти гледе,
А нико на свој не помишља пад.
И један часак, ој окрени лице,
Ужас је пољем завладао тим,
Где топ и пушка с обе стране риче,
Страхотним гласом — гласом самртним.
Малочас млада, чила, здрава лица
Ка' оно бујан у пупољку цвијет,
Покрила ено бледо-мрачна тмица,
А тјелом влада смртни не покрет.
Укочен поглед, груди ти пара,
Можда јединац у мајке је то,
Гле крв му врије из младих њедара,
Ој јадна мајко, он је погино!
Кол'ко си ноћи лебдила над њиме,
У старе дане да ти буде бран,
Молила си га: ој не остави ме!
Ал њему бојна слава бјаше мам!
А твоји мајко млогољетни труди,
— Све их је један разорио трен,
Па и он јадан, да се сад пробуди,
Уздахнуо би: ал сам преварен!
И није један за ким мајка јада,
Тисућама ће њој придружит' плач,
Што су им ђеци живот препун нада,
Узели пушка, топ и оштар мач.
И више тужних заручница, љуба,
И млога јоште ситна сирочад,
Погубили су данас војна, друга.
Брижљива оца, будућности над.
И за све жртве још би наш'о ријечи,
Ко мелем што би утицале сад,
Рањена срца, што утјехом лијечи,
Која их нуди, заборављат јад.
Наш'о би ријечи, да вас тјешим тужне,
Слободи олтар тјем да је дигнут,
Ал' често ријеке од крви не дужне,
Човјештво носе тиранству под скут.
Па таква мисо памет ми помути,
Ко муња тјелом, разиђе се гњев,
А страст обузме срце ми у груди,
Те ми замукне у гръоцу пјев.
Зар толке жртве, тиранији клетој
Да олтар дижу! — То није можно, — не!
Варајме мисли! Слободи је светој,
За њу се жртве принашају те!
Великих жртви њезин олтар иште, —
Ал без ње човек, нема лица свог,
Па за то напред на крвно поприште,
За светао образ рода човјешког!
Утајте сузе! Прежалите мртве
Слободи олтар што подижу свет,
За свету мисао свете су и жртве,
Што но их мора човјештво принет'.
Па хајде пјесмо преко тужна поља,
По ком су жртве попадале те,
Кроз страшну буру крвава покоља,
Жалосна пјесмо, хајде води ме!
У бојном реду запетом пушком,
Упоред стоје и отац и син,
Груд им колеба одважношћу мушком,
Пред њима огањ сипа душманин.
И клето тане у истом трену,
Просвира сину кроз млађану груд,
Самртно рањен оцу, се окрену:
„Помози! умријех!“ — али све залуд!
Убојна труба сад на јуриш зове,
Крај ње се губи умирућих глас,
И отац, преко лешине синове
Са громким: „хура,“ кликну исти час.
Не види сина, — не чује му гласа,
У њему други кола осјећај;
Млађана жртво, — и нема ти спаса,
Не слуша нико смртни ти вапај!
Ој слуша, слуша, и осјећа за те,
Срце му брижно дршће као трст,
Њежно је руку пружио пода те,
На њој што трепти? — „црвени је крст!“
Не пита ко си, доста човјек што си,
Звао се његов ил' му био враг,
Нађе л' те жива из боја те носи,
Да ти спасе живот, сваком скуп и драг.
Па у таком паклу, ђе се људи губе,
Племенит сваки ђе осјећај мре,
Кад душе видим, што човјештво љубе,
За њима мисо једино ми гре!
Окршаја врашког у хаосу страшном,
Анђеоске слике ту виђети мним,
Божанским срцем, милоштом издашном,
Што помоћ нуде: бедним, рањеним.
Ој, благо вама, и ако вам главе
Побједни лавор не покрије сад,
Сретна поколења вас ће да прославе,
Кад прокуну крвни међу људма рат!
Јер на крвна поља, праунук потоњи
Ђеци својој с грозом када пружи прст,
Једино је што ће човјечанством сјати,
Хумано вам друштво: „*Црвени крст*!“

У загребачком затвору, августа 1876.

П. Деспотовић.

знали да је насљедник талијански Амадеј пролетос у руској престоници уговарао и са царем и насљедником руским, ми можда неби сумњали у могућност онога, што нам римски брзојав саопштава. Ал овако нисмо у стању веровати римској вести. Но и ако се збиља Салисбери показивао задовољан, то је онда може бити хтео само да прикрије јед и љутину и незадовољство са тоталним неуспехом своје мисије.

Сад му остаје још Грчка, но да ли ће тамо наћи оно, што је овде узалуд тражио, то као да је велико питање, јер нестаде оног времена, кад је Инглеска могла и смела уступати јонске острве краљевини Грчкој. Оних времена данас више нема — политичка ситуација данас је противна оној, која је тада била.

Тако ће Салисбери стићи на конференцију са тим уверењем, да је Инглеска усамљена и изолована и да само може двоје: или принудити Турску, да се подвргне свима захтевима руским гледе автономије балканских земаља и окупације истих, док се та автономија не оствари и не изведе, или пак у случају рата остати неутрална.

Упусти ли се пак у рат и помогне ли Турској, народу ће инглеском одговорни бити за последице тога рата нико други већ само: *лорд Биконсфилд и друг му лорд Дерби.*

Ћуприја 17. новембра. Од неколико дана јављају се страни гости у овој вароши као пријатељи са жељама, да помогну материјално пострадавшим у српско-турском рату.

5. тек. госпођа Карирова кореспонденткиња „Новоје Времја“ и пуковник г. Зајин који у цивилном оделу путује, чинили су питања код окружног начелника да сазнају број страдајућих фамилија колико их је овде смештено и колико у болници, но ништа дали нису. Чујемо да су сутра дан у Параћину за 75 фамилија близу 11 хиљада ока кукуруза дали и појединим од 1—3 дук. у новцу.

Од 11. тек. бави се овде и г. Петар Мусијевић члан комитета славенског.

Овај брат заузео је под кирију више кућа, сместио у истим фамилије, које до његова доласка беху без крова. Сам се стара те им рану, огрев, осветлење, сапун набавља. Најмио је и лекаре који ће страдалне чешће обилазити и лекарску помоћ где буде требало указивати. Данас је отишао у Јагодину да разне медецине купи. Очекује сваког часа и одело.

Г. Мусијевић оће старање да води не само о сиротним фамилијама у ћуприји, Параћину и Свилајцу, но у целој околини, по селима где је сиротиња. За сад води старање о 750 фамилија но он жели да број пређе преко хиљаде, с тога млогу рану купује.

Ово су праве братске помоћи. Ови заслужују хвалу народа. Ти си брат наш, који се тако стараш и они који те послаше и средства дадоше.

15. тек. окружном начелнику г. Радовићу стигла су двоја кола ствари од главног одбора београдског за пострадале.

Пошта београдска која је између 14. и 15. стигла није тога дана разношена, јер није било служитеља. За званичну одлазили су пандури а приватна је тек сутра дан разношена.

Пошта београдска која између 16. и 17. стиже данас се не разноси. За званичну одлазе пандури а приватна стоји.

Ваш лист „Застава“ а тако и „Исток“ који се радо читају, због неуредности разношања и непредавања атресанту у руке, неколико њих већ су „Исток“ одрекли. Ову штету треба поштару метути на леђа, јер је он узрок.

Пре неколико дана председник општинског суда г. Дима Симић, трговац, благодарио је на поверењу и том приликом поклонио је држави 590 ока јечма.

Г. Симић се у свима приликама одликовао, па и као председник.

За председника суда наименован је г. Д. Цветковић трговац, човек од млађи људи. Г. Цветковић је већ био 2 године председник општине и за то време обасипан је хвалама, но сами почетци његове садање радње изгледају, као да му неко други са стране даје упутства са којима се неможе да слаже време у ком се находимо. Садањи кметови они су вршиоци полицијских наредаба и као такови морају вршити оно што им се заповеда.

16. тек. капетан Милић примио је управу над ћупријском болницом.

Одбор за страдавше јуче и данас дели кукуруз сиротињи. Човек се ужаснути мора, кад очима види како по неколико деце облепу око једне вреће кукуруза вичући: „дај чичо, дај!“

Комисија која је опредељивала демаркациону линију, данас је била на ручку у Параћину а вечерас долази у ћуприју.

Цетиње 13. новембра. По закљученом примирју војска се је наша растурила својим кућама. Војсковође долазили су редом један за другим на Цетиње. Први је дошао надвојвода Божо Петровић. Наша мала престолница знала је цијенити велике заслуге нашега младог, храброг, а при том вјештог заповједника друге дивизије наше војске. Наша армија имала је двије улоге. У Херцеговини први корпус, под главним заповједништвом нашег господара књаза Николе, а под непосредном командом војводе Петра Вукотића, имао је офензивну улогу. Други корпус наше војске чекао је Турке на себе. Први корпус и њен главни командант, наш господар, изашао је из Херцеговине као побједиоц и стекао је себи славу побједом на Вучијем Долу пред цијелим јавним мнењем, а пред дипломацијом особиту симпатију својим човјечним и цивилизаторским походом по Херцеговини. Други корпус наше војске стекао је Црној Гори својим узастопним побједама над Турцима не само славе, него и великих изгледа на бољу будућност нашег народа. Човјек, кад узме перо да оцјенује заслуге наших војсковођа и наше војске, стане му памет пред величином самих догађаја. Надвојвода Божо Петровић заповједао је с десет батаљона Црногораца. Заповједници турске војске: Махмут-паша и Дервиш-паша заповједали су с по четрдесет и шесдесет батаљона редовне и нередоже војске. Али су сваки пут, кад су год ударили на корпус надвојводе Божа, до ноге потучени били. Наш млади војсковођа знао је снагу своју, знао је силу турску, која га је више пута на више начина нападала. Он је знао својом малом снагом тако управити да је Махмут-пашу четири пута застопце потукао. Узео му топове, барјаке, оружје и муницију. Околину Подгорице застро мртвим лешинама до самих градских врата. Порта је увиђела, да јој ваља војску поснажити и команду промјенити. Махмут-пашу стави под суд, а на његово мјесто постави знаменитог Дервиш-пашу, који је командовао са шесдесет батаљона. Чудновато је било ратовање између нашег младог војсковође и старога Дервиш-паше. Неколико пута кретао је из Подгорице к Медуну, да га снабдје раном и да попали Куче. Наш млади војсковођа прикривао је тако своју војску, да је Дервиш шта-ђе није могао опазити, а вазда ју је управљао према правцу турске војске. Ка Кучима не смједе се Дервиш упутити, већ се је сваки пут с по пута враћао. Они су тако ратовали док се није повукла ријеч о примирију. Дервишу је тешко било да га затекне примирије а да није ништа учинио, па удари са свом силом да пријеђе, под фортицама крајем Вељег Брда, преко Зете на наше земљиште. Наш млади војсковођа Божо није имао код себе више од четири батаљона. Турци пријеђу из ненада на Тријебач, али их Црногорци тако дочекају, да су их присмице напали на шанчеве, на врх Тријепча. Четири батаљона противу двадесет, потисну их низ брдо к Зети, изсијеку их и потопе у Зету. Крвавије и теже битке Црна Гора није запамтила. Под грлима од топова, који су са свију фортица на Вељем и Малом Брду сипали зрневље и картече, опет Турци, од четири батаљона Црногораца, бише потучени. Дервиш срамотан врати се у Подгорицу, а план његов буде осујећен. За тим настаде обустава оружја, Дервиш дође у Спуж, па по свршетку обуставе оружја, нападе на Високицу и на Мљат, (брдашца у пољу Бјелопавлићком). Наша их војска јуначки дочека, уби му двије паше и заустави га на мјесту. На пошљетку славне побједе нашег младог војсковође Боже Петровића бише крунисане предајом града Медуна, а Дервиш се срамотно повуче са својих позиција у Подгорицу. Сва ова велика дјела његова веома су опширна, да се не могу сада у свој опширности избројати. Њих ће историја у своје вријеме знати наградити. Нама је остало само то, да дамо израза нашем признању и благодарности према њему. Кад се је вратио надвојвода Божо, престолница наша била је окићена заставама, вијенцима и свима могућим начинама украса. Сва господа изашла су на коњима на дно поља њему на сусрет. Народ га је дочекао с усклицима: живио! Он је први ушао у двор књазу на подворење, а народ га је дочекао пред двораном да га види и да га поздрави. Народ и војска црногорска најдушевљенија је за њим. Наш млади војсковођа, познато је, да је ђак из париске школе, човјек пуно образован и углађен, па му то не смета да буде на бојном пољу прави Црногорац, прави јунак и побједиоц.

Јучер је одпутовао за Петроград г. Јонин п. р. ген. консул у Дубровнику, који је Њ. Св. пратио у Херцеговину и Брдима а после непрестано овђе се бавио. Истог дана дошао је овде вице конзул аустријски, који ће у одсуству г. Темела заступати га при двору Њ. Св. Г. Темел позват ће у Беч.

Овђе су тврдог уверења, да ће Русија ући у рат. Турска војска, која је била намјењена Црној Гори да ју скрха, шиљу је као побједитељку и против Русије. Ми смо тврдог увјерења, да ће иста заборавити на оне ужасне поломе њихове, које им дадоше црногорски соколови, при новим који ће их снаћи са стране Москова. А што да речем о оним несретницима, којима је у део пало, да морају против Карадага бранити се, каква ће их судбина снаћи? Одмореним соколовима ко ће на пут стати? Не само Мостар него ни сами Скадар на Бојани неће се моћи уклонити испод удара црногорских соколова, којима данас на расположењу стоје и крупови топови, којих у почетку рата не бијаше, и који данас са 8000 турски острагуша у јачини очекују пропаст трулој згради а спас и ускрс потлаченим Славенима.

Из Горње Крајине 15. новембра 1876. Највиши рескрипт од 10. августа 1868. узима се код нас овако: да је парохијално свештенство обвезано само оним парохијаном духовне службе безплатно вршити, који по ралу земљишта 20. новч. или од изравног пореза извјестни проценат парохијала уплаћују. На против сви они, који по горњем кључу парохијала неплаћају, да су дужни по §. 16. наведеног највишег рескрипта за душепопечитељске дужности — штолу плаћати. — Томе се параграфу сходно побуђеним нашло високо заједничко министарство рата, те је писцу ових редака за обављене духовне фукције војеном гарнизиону у..... допитало приличну годишњу награду.

Но шта је сад са казнионима, које су по крајини са 1. јан. 1873. преустројене? Ц. к. државно надодјетништво у Загребу под 15. студена т. г. бр. 2164. приобћује допис високог ц. кр. главног заповједништва, као крајишке земаљске управне области од 28. листопада т. г. бр. 3615. одјел за правосуђе по ком је: „епархијални духовни стол у Карловци препоручио, да се православним свећеником за спровод казњеника једна форинта а. вр. штоле исплаћа“. У наведеном параграфу хваљеног највишег рескрипта за спровод таке низке штоле неима, те је по себи јасно, да тај напоменути духовни стол није имао на уму материјалну подпору свог свештенства.

А кад од наших виших духовних власти материјалне помоћи неимамо, дозволите ми да часом летимице опишем нашу духовну потпору својој духовној пастви; јер муку лијека неима!

У првом ћу реду навести нешто о нашој духовној настави у комуналним школама. Блажене успомене синодални катихисис од 1777. раби се и сад ђе-ђе у пучким школама, дакле управо још у очи г. 1877. пуно једно столеће!

А како то? знам, да ћете запитати, да ли то надзире духовна консисторија? Не! — Од године 1870. овамо остављено је дотичним свештеником на савест — да школску дјецу катихизирају, а никакове контроле ни прегледа неби ни требало кад би сваки у том послу чисту савјест или свјест свештеничку имао, те да повјерену си младеж по дужности катихизира. Познато је Плашчанској консисторији, каквих раденика у винограду господњем имаде, будући је услед пријаве високе генерал-команда ради трогодишњег некатихизирања школске младежи једном свештенику у Лици већ судила обуставити сесију, ако такав у тој дужности остане. Али није то само у Лици тај једини случај него има таквих мјеста и другђе, па и у Сљуњском котару; а наша духовна власт неможе о том преко својих органа (протопресвитера, који више својих диштрикта нити прегледају, нити испите из науке хришћанске обдржавају) за тај и слични случај сазнати, него ако јој се политичке области због тих са жалбом обрате. —

Да наведем који случај. У комуналној школи у Билу цетињске парохије небијаше нашег свештеника од г. 187 2/3 до данас; а у Валишселу, такође цетињске парохије, небијаше прошле године ни једном дотични парох у школи, коју је околност учитељ Б. на испиту мј. шк. вјећу јавио. И пошто комунални учитељ несмије се у вјеронаук начати, то је такав успјех показат, да се наша дјеца ни прекрстити незнадоше! Ово су факта а не голе фразе! А на какову срамоту пред католицима?! —

Па шта мислите, да се тај и подобни катихете на одговор позивљу или запостављају? О! не, такав вам је пред нашом власти у једној или бољој рубрики од онога који 4—5 година вјеронаук само недељно по 20 сати у којекаквих 13. разреда редовно и тачно предаје: и на потоњег се ама баш никакав обзир неузимље, нити му се то сад у заслугу какову пише!

Сад још само нешто о самом катихизису. Блаженопочивши епископ Платон написао је 1858. катихисис за више ученичке разреде у епархији Бачкој“ и тај се сад једини и код нас највећи катихизис предаје у гимназији, реалци, у вишим разредима грађанске школе, па и у самој Петрињској препарандији кроз све три године.

Истина, да смо за сад на том сиромашни прама осталим вјероисповјестима, „те при избору добрих књига „катихисиса“ оскудни смо. Него ено нам наде, професора богословије у Карловцима, које је народни сабор у духовну академију слао, те ће се од њих који наћи и постарата о том, па ма и с руског превести и за нашу младеж удесити!

Стављамо на срце ову потребу нашем саборском одбору, да за један „велики катихисис“ за средње школе, па било и награду, разпише, и да буде достојан имена „велики катихисис“. Тако исто препоручили би нашим духовним властима, да би у погледу избора књига за вјеронауку у појединим вишим и нижим разредима пучких и средњих школа боља пажња обраћена била.

Хоће ли мој слаби глас остати вапијући у пустињи? Хоће ли нас наше више духовне власти што боље душевно на око узети? — то ће скора будућност показати. —

ВЕСТИ ИЗ ЋУПРИЈЕ.

Јуче око 5. сати чланови комисије који су демаркациону линију на граници југо-источне Србије опредељавали пропутовали су овуд за Јагодину.

У првим одкривеним колима беше руски изасланик и наш пуковник г. Милојко Лешјанин. Остала кола беху покривена.

Наш окружни начелник г. Радовић обилазећи округ свој, за болницу ћупријску, добио је од г. Јанка Константиновића механџије 100 ока масти. Нека је хвала пријатељу Јанку који поља време, да сад треба све чинити што је племенито за општу нашу ствар.

Пододбор за страдалне и данас кукуруз раздаје. Председник истог г. Стојан Константиновић, судија, својом пријатношћу и благим речма у свима приликама утешава страдалне.

Г. Мусијевић члан славенског комитета најмио је и лекара који ће страдалне да лечи.

Пре пет дана стигао је на своје определење помоћник окружног команданта г. Бранко Васиљевић.

Г. Лудвик Боритковић мајор (Пољак) који се овде као управитељ пушкарнице бавио, одпутовао је јуче са свим у Београд.

Нови Сад 23. новембра. Као што смо из сасма поуздана извора обавештени истрага против Милетића није се могла концем месеца новембра п. р. (као што смо по „Pester Journal-у“ јавили) свршити што је тек пре неколко дана од пештанског суда отишла у Београд реквизиција да се преслушају они сведоци, које Милетић у своју обрану против лажног исказа Ранковића наводи. Истрага против Касапиновића и Корнела Јовановића везана је са истрагом против Милетића и решиће се уједно. Др. Полит за свога бављења у Пешти могао је овај пут добити дозволу, да се више пута састане са сва три сужника. Касапиновић и Јовановић налазе се у повољном здрављу, но Милетић од неко доба болује од грознице. Др. Полит обратио се на министра правде Перцела да одреди да се Милетићу да соба која има вентилацију, јер садања соба Милетићева и ако је пространа нема никакве вентилације. Уједно је др. Полит опазна учинио министра, да је државни надодветник Козма недавно у Пешту дитирао председника бечкеречког суда и тамошњег среског судца, као и брата Ранковићевог, те је с њима саветовања држао, што би прекорачивало делокруг обтужбе. У осталом по досадањем стању истраге тешко да ће моћи доћи и до обтужбе, а камо ли до коначне расправе — ако се ствар строго јуридично узме, а политична судства не буду упливисала. За сад оволико о тој ствари.

— „Хон“ доноси у свом 289. броју ово:

Отмени турски људи из Једрена управили су на одбор шесдесеторицу будим пештанске младежи следеће писмо:

У Једрену 1. зилкаде 1293.

Штована браћо! Читалисмо изјаву племенитог мађарског народа у „Верите“-и (царградском листу). То је извесно, да ју је цео турски народ таком истом радошћу читао (!) као и ми, јер је у њојзи видео известан знак пријатељства, које спаја ова два сродна народа. При читању изјаве опетовали смо оно слово: Живила Мађарска! Живили Мађари! Непријатељи Турске држали су нас за људе такве државе, из чије су велике невоље то следиле, да јој је куцнуо последњи часак; ал се преварили. Још нисмо умрли и још нисмо без пријатеља, као што су мислили непријатељи наши. Пада у издржност мађарског пријатељства храбри нас. Савез и пријатељство наше цивилизоване браће Мађара чине нас кадрим, да ћемо одбранити отаџбину нашу од инвазије северног варвара (!), да ћемо одржати законита права наша и независност нашу. Турски и мађарски народ су већ и по положају и по природи упућени један на другог, савез је и вами и нами неизбежно нуждан, јер су нам интереси у главном идентични. Браћо мађарска! Дошло је време да се покаже свету а наиме дивљим (!) непријатељима нашим, да ће савез синова два, велика народа, негдашњих јунака средње Азије бранити своја законита права и општи интерес тако исто као и човечанство, које нас зове сунитама и сарматима, да на пут станемо варварским нашим непријатељма и њиховим амбицијама. Цео турски народ захваљује се за добру вољу, коју сте нами показали и жељи, да се овај користан савез што пре фактично изведе у интерес ова два добра друга, и за здравље мађарског народа шаље топле жеље небесима: Живили Мађари! Живили Турци! Смрт варварима! Примите и т. д. Хусејин паша, Ахмед Арефи, Мустафа Сикри, Мехемед Ареф, Мехемед Хусејин.

— Чујемо, да се у бегешкој општини распитује за каквог Србина, који би вољан и способан био, да тамо обавља бележничке дужности. Обраћамо пажњу дотичних и нека се у том погледу ставе у ближи додир с горе означеном општином.

НОВИЈЕ.

Из *Беча* брзојављају под 20. новембром: Када се сврши кретање руске војске према Бесарабији, мобилизоваће се одмах сви руски војнички срезови који су у Јевропи... „Полит кореспонденцији“ јављају из Букурешта: Руски агенти пролазе земљу да извиде стање друмова и мостова, храну и рас-

положај сељака. Руска комисија под начелништвом једног ђенерала прегледала је ових дана жељезничку линију, која спаја Русију и Румунију.

— Из *Берлина* телеграфишу под 20. новембром: По „крајцајтунгу“ рекао је кнез Бизмарк, да, ако рат букне, треба да остане локализован, да Енглеска дакле не треба да се с Русијом завађа.

— Из *Лондона* брзопишу под 20. новембром: Противу-турско кретање у Енглеској узима у последње време опет оне размере, које је имало за време свирепства у Бугарској. Силни чланови парламента и задруга изражавају се противу тога, да у случају рускога нападаја Велика Британија својом руком Турску закрили.

— Из *Москве* јављају под 20. новембром: Врло је добар успех државнога зајма од 5%. До сада је уписано 300 милијона рубаља.

— Из *Париза* телеграфишу под 20. новембром: Министар Дифор дао је оставку.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ЗА ПИСМОНОШЕ.

„ПОСТИЉОН“ велики забавник за годину 1877.

или

ЧЕСТИТКА НОВЕ ГОДИНЕ

штампа се и ове године и биће до који дан готов. Комад стоји 5 новч.

Наш „Постиљон“ биће као и дојако нов — оригиналан, а гг. писмоноше, као и други честитачи који се раније пријаве, могу добити са својим именом наштампан.

Наручбине ваља одмах слати

„Српској народној задружној штампарији“ у Нови Сад.

У наклади А. Пајевића у Н. Саду може се наручити

СРПСКИ БУКВАР

ЗА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

са многим сликама.

Буквар је написао г. др. Ђ. Натошевић гл. референат срп. народ. школа а народно-школски савет прописао га је као обвезну школ. књигу у срп. нар. вероисповедним школама.

Слике у буквару удешене су тако, да деца уче по њима лако познавати поједине гласове, а уједно су те сличице згодне прегледалице за основно цртање.

Цена је 20 н. укориченом у тврде корице. **Препродавци добијају на више 15% рабата.** Наручује се за готово и по поштанском подузећу код А. Пајевића у Н. Саду.

„ЛИСТ ЗА НАРОД“

Почем у нас с ове и с оне стране Саве није листа који заступа чисто народне пробитачности, ма у ком погледу, нарочито: у национално-економском, и пољоделском, даље у књижевно-научном, нарочито пучком смислу: то сам рад у том погледу издати: „Лист за народ“ који ће заступати српске интересе у слободном духу и то:

1. У национално-економском, и
2. народно-просветном погледу.

Почем у нас није чисто економског и књижевног листа: то ће „Лист за народ“ заступати и ове струке донде, докле се стручњаци непокажу.

Лист ће излазити од 1. децембра по нашем у формату „Гласа Народа“ један пут у недељи, а кошта ће

4 форинта годишње.
2 форинта полугодишње.

Предплата нека се шаље или уредништву, или књижари браће М. Поповића у Новом Саду.

Оволико у обште, а вредност саму листови ће показати.

Умољавају се уједно сви словенски листови да овај овај оглас у своје листове обзнане.

У Новом Саду. На Аранђела 1876.

Емил Чакра,
издавалац и уредник

Вештина.

У наклади *Таборског и Парша* у Будим-Пешти изишле су ове композиције од Фр. Листа: „An den heiligen franciskus од Паулија. Des erwachenden Kindes Lobgesang. Пет мађарских народних песама, Epithalam. Mosonyis Grab.

О свим тим композицијама изражава се „Allgemeine deutsche Musik-Zeitung,“ што у Берлину излази, најповољније. У најмањем комаду огледа се вештина листова, и из најмање песме знаде он да измами музикалну искру.

Ко може, нек свира и пева, нек се уљуља у чудноватe тајне листове музе, у те сунчано-светле хармоније, које се из свог крила развијају као зраци поларне светлости, за које незнам, где почињу, а где ли се губе.“

РЕД ПЛОВИДБЕ

из Новог Сада од 8. нов. 1876. почевши.

У Пешту: уторником и суботом у 5 сати по подне.

У Земун: средом и суботом у $3^1/_3$ сата по подне.

У Тител, Земун и Оршаву: средом у $^1/_2 3$ сата по подне.

У Новом Саду 8. нов. 1876. ОПРАВНИШТВО.

Курз бечке берзе 23. нов. (5. дец.)

5% металици	60.25
5% народног зајма	66.30
Државни зајам од 1860 г.	108 75
Акције банчине	825.—
Кредитне акције	136.50
Лондон	127.85
Угарске разтеретнице	73.—
Темишварске разтеретнице	71.—
Ердељске разтеретнице	71.50
Хрватско-славонске разтеретнице	84.—
Сребро	116.—
Ц. кр. дукати	6.08
Наполеондори	10.22
	62.95

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у Великој Маргити протопресвитерата вршачког овим се стечај до 1. децембра расписује, са којим је званьем скопчана плата од 200 фор. 20 меци жита, 10 меци кукуруза, 2 фата дрва, 2 фата сламе 1 и по ланца ораће земље, слободан стан са баштом и од сваког погреба позваног 20 н.

Који жели ово упражњено место учитељско получити, нека се лично са доказима по уредби школској овдашњем шк. одбору представи.

Вел. Маргита 14. новембра 1876.

МИЛАН ЖАН,
3—3 парох и председ. шк. одбора.

ПРАВА РАСПРОДАЈА.

Пошто ми због хрђави околности и продаје нашу радњу **са стварима од кинеског сребра** сасма напуштамо принуђени смо наше велико стовариште изврсних производа од кинеског сребра испод производне цене продавати.

За углед нека служи овај извор из великог ценовника, кога ми на захтевање franco шиљемо.

Спуштене цене.

	пре	сада		пре	сада
6 кашика за каву	3.50	1.40	1 кутија за масло	5.—	2.—
6 кашика за јело	7.50	2.70	2 чирака	8.—	3.—
6 ножева	7.50	2.70	6 подметача за нож.	5.—	2.50
6 виљушака	7.50	2.70	1 машице за шећер	2.50	1.—
1 вел. каш. за супу	5·—	2.36	6 десерт-ножева	6,—	2.50
1 вел. к. за млеко	3.50	1.50	6 десерт-виљушака	6.—	2.50
1 кутија за шећер	14.—	8,—			

Најновије гарнитуре машнети-дугмета по 1 ф. — са машином, запушача од јагњеде са животињским главама по 40 н.

После изврсни служавника, ибрика за каву тај, намештај за сто, чирака с три крака, посипача за шећер, сервиз за јаја, чачкалице за шећер, гарнитуре за сирће и зејтин и још више други ствари по тако исто чудновато умереној цени.

Особито напоменути ваља

6 кашика за јело
6 виљушака
6 ножева
6 кашика за каву
} сва 24 комада заједно у елегантној кутији 24 ф. сада 9.50.

То исто од британског сребра сва 24 комада у елегантној кутији само 6 ф. 50 н. 5—6

Наручбине са стране извршују се у наточ одма и савестно.

Адреса: **E. Preis**, Wien, Rothenthurmstrasse Nr. 16.

ВИДЕНСКА ЦЕНТРАЛА
од
27 кр. & кр. 40.
мануфактурни есапи
КАРЛА ХАЈМА
у Бечу
(Carl Heim, Wien. Wieden, Haupt strasse 20.)

Примањем великог фабричког стовариштa у стању сам да дајем најновије јесење и зимске материје за хаљине најодабраније каквоће: Беж, Мохер, Листр, Ватмол, Дијагонал, Кникебоке, Фланели по најјефтинију цену од 27. кр. и 40. кр. риф.

Даље по исту цену богато стовариште свилених и сомотских кадивелих пантљика, дамастсалвета, пешкира, подвратника, ћилима за собе, марама наврат, за господу и за госпе, као и многе друге ствари.

Мустре се дају на захтев забадава. Наруџбине из провинција обављају су по наплати (per Nachnahme) најтачније.

СТЕЧАЈ.

Сомборска српска православна црквена општина потребује два црквењака, једног за свето-ђурђевску а другог за свето-претечеву цркву, који уједно и осмогласно појање знаду. Годишња је плата 240 фор. а. вр. и слободан стан. Рок пријаве је до 12. децембра 1876.

У Сомбору 20. новембра 1876.

1—1 ЦРКВЕНИ ОДБОР.

СТЕЧАЈ.

На новоустановљено место књиговође код правосл. општине земунске овим се стечај отвара.

Плата је на годину 200 ф. а. вр.

Који ово место добити жели, нека се обрати на потписани одбор.

Рок пријаве траје месец дана од првог увршћења овога стечаја.

У Земуну 14. новембра 1876.

3—3 ЦРКВЕНИ ОДБОР ЗЕМУНСКИ.

Доле подписани препоручује суви шљива, праја, бела, жута и шарена пасуља, урибана писела купуса, суве рибе крупне и ситне, лука, кромпира, сочива, мака, свињске масти, суџука, карловачког сенефа и пр.

Сава Лакић,
3—3 у Новом Саду.

До сад ненадмашено.

В. МАГЕРА

ц. кр. искључ. прив. права очишћена

РИБЊА МАСТ

(LEBERTHRAN)

Виљема Магера у Бечу.

Овај, од првога и на гласу медицинарског наученьака испитани, а **ради лаког сваривања у стомаку** и за децу препоручени и прописани и као најчистији, најбољи*) најприроднији признати лек против **бољетица у грудма и пигерицама**, против **скрофула** (гука), **лишајева, чирева, осне по кожи, боља у жљездама, слабости** и т. д. може се добити **флаша по 1. фор.** прави у стовариштu моје фабрике: **у Бечу, Хајмаркт бр. 3.** и у свакој апотеци и по признатим материјалистким трговинама у аустро-угарској монархији.

У Новом Саду може се добити у господе апотекара **К. В. Грозингера, Г. Плавшића, М. Максимовића**; у трговинама: **браће Вагнера** и **Љ. Стефановића.**

*) У новије време многе трговине купе обичну не пречишћену рибњу маст у тророгљасте флаше, и покушавају те продају публици као **Магерову**, праву пречишћену **маст од рибе Дорша.**

Да би се купац могао сачувати преваре, нека изволе само оне флаше признати да су напуњене правом пречишћеном **Магеровом дорш-рибњом масти** где на флаши стоји, на натпису, на заклопцу и на упству у тиме **„Магер“.** 2—6

ЈЕДИНА РАДЊА У БЕЧУ!

која узимајући у обзир рђава времена, цену својих еспапа још за 30 процената спушта је:

Фабричко стовариште кина-сребра од Х. Бетелхајма и друга у Бечу

(H. Bettelheim & Comp. Wien. Kärntnerstrasse 14. im Bazar)

Коштају н. пр.

	пре	сада		пре	сада
6 кавених кашика	3.50	1.50	1 Наргиле за турски дуван	4.—	1.50
6 кашика за јело	7.50	2.75	6 тацли за шећер	3 50	1.20
6 ножева за сто	7.50	2.75	1 кутија за путер	3 —	1.50
6 виљушака за сто	7.50	2.75	3 плута (запушача) с фигурама	3.—	90
1 „супшпенфер“	5.—	2.50	1 пар чирака	6.—	3.—
1 „милхшенфер“	3.—	1.50	1 суд за тај	8.—	6.—
1 мока-шоља с кашиком	6.—	3.—	1 суд за сирће, зејтин	8.—	5.—

Особито за поклоне удешено

6 ножева
6 виљушака
6 каш. за јело
6 каш. за каву
} сва 24 ком. у елег. кутији у место 24.— само 9.50

6 десерт-ножева
6 дес.-виљушака
6 десерт-кашика
6 рашљи за нож.
} 24 к. у елег. кутији у место 26.— само 9.75

Најновија паста за чишћење злата, сребра и **кина-сребра**, од комада 25 н. 6 комада ф. 1.20. Дивне тацле, судови за тај, „тај-сервис,“ намештаји за сто, жирандоли, шећерни посипачи, разбијачи јаја, гарнитуре за јаја, згоде за држање чачкала, гривне за салвете итд. итд. За стране по наплати (per Nachnahme) тачно и савесно. — На захтевање послаће се опширан списак цене **забадава**. 3—8

Ц. кр. искљ. повлашћена новопронађена антискорбутична

ЕСЕНЦИЈА ЗА УСТА И ЗУБЕ

којом се уста и зуби сачувају здрави

од

Димитрија Марковића

зубног лекара, хирурга и оператера, имаоца цр. кр. привилегије, као и дипломе признателности са светске изложбе у Бечу год. 1873.

УПУТСТВО ЗА УПОТРЕБУ.

Противу катаралног, скорбутичног запаљена и отока на месу око зуба, противу омекшавања, нестајања и крвављења истога меса, противу расклиматавања и испадања зуба; нарочито кад се стреш накупи на зубима, противу сваке феле зубобоља чисто на памуку у зуб метути.

Противу непријатног задаја из уста усљед болесних шупљих зуба; и кад ко носи зубе вештачки начињене. Противу трулеж зуба (Brand). Против **раница у устима**, шупљикавог меса око зуба и из кога ласно крв тече, особито у **деце**, и противу **меркуријалне бале**, а особито против **пољачине**, (шкорбута) на зубном месу.

На сваком стакленцету има тачно упутство како треба употребљавати.

Добива се у великим и малим партијама код самог проналажача у Темишвару у сопственој кући, бр. 47. у граду; а тако исто у свим новосадским апотекама, код Деодатос Ербена у Петроварадину и у Земуну код апотекара Ст. Шика.

Велико стакло стаје 1 ф. 20 н. а мало 60 н.

Код истих добија се уједно од зубног лекара др. **Марковића** таковзвани

АРОМАТИЧНИ САЛИЦИЛ ЗУБНИ ПРАШАК

којим се зуби сачувају **здрави, чисти и лепи**, и који непријатну задају у усти одма уклони.

Овај прашак добија се у црним округлим кутијама у којим се и **упутство за употребу истог налази.**

Једна велика кутија стаје 90 н. а. вр. 5—5

Позив

гг. удеоничарима прве панчевачке заједнице за вађевину, за

ВАНРЕДНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

ради обустављања недељних уплата на удеоничарске књижице од 1. јануара 1877. која ће се држати 17. (5.) декембра 1876. у 2. сахата по подне у мађистратској дворани.

Панчево, 31. новембра 1876.

УПРАВА

3—3 Прве панчевачке заједнице за вађевину.

§. 57. нашег устава прописује: да би скупштина правоваљане закључке доносити могла, нужно је да су у њој најмање 60 удеоничара са 400 удела заступљени.

ПОЗИВ

НА IV. РЕДОВНУ ГЛАВНУ СКУПШТИНУ

деоничара сентомашко-туријске штедионице, која ће се **30. децембра 1876. (11. јануара 1877.)** у 9 сати пре подне у дворани завода обдржавати.

ПРЕДМЕТИ РАСПРАВЕ:

а) Извештај о стању завода.
б) Закључак ликвидације.
в) Избор 3 члана за ликвидациони одбор.

Сентомаш 15. (27.) новембра 1876.

УПРАВА.

Штована гг. деоничари који желе њиова деоничка права на скупштини заступати, имају своје деонице најдуже до 22. децембра 1876. (3. јануара 1877.) уз потврду и улазницу у друштвену благајну заложити. 2—3

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију“. Српска народна задружна штампарија.